

in het kerkgebouw vrijwel geheel plaats voor de catechismusles op school. Dit hing samen met de sterke uitbreiding van het aantal katholieke lagere scholen na de financiële gelijkstelling van het bijzonder lager onderwijs met de openbare school in 1917. Gebruikelijk was dat een van de parochiepriesters een- of tweemaal per week op school kwam om een bepaalde les uit de catechismus uit te leggen. Vervolgens was het de taak van de onderwijzer om de opgegeven les te overhoren. De ouders moesten erop toezien dat hun kinderen thuis de vragen en antwoorden van buiten leerden. Catechismusboeken werden echter ook gebruikt op bijeenkomsten – meestal op de pastorie – voor jongelui die zich voorbereidden op een kerkelijk te sluiten huwelijk en tijdens vormingsbijeenkomsten van bijvoorbeeld vak- en standsorganisaties. En uiteraard fungeerden ze ook in de reeds genoemde catechismuspreken in de kerk op zon- en feestdagen.

Bij het catechismusboek dat in zijn huidige vormgeving populair werd in de eerste helft van de zestiende eeuw, is sprake van een eigen catechetisch genre, duidelijk onderscheiden van de hierboven genoemde manieren om de geloofsleer te presenteren. Het gaat in alle gevallen om een soort leerboek met een logisch-systematische en veelal ook klassieke of traditionele opbouw, gewoonlijk in drie delen (de geloofsleer, de genadeleer en de zedenleer). Met het oog op een zo effectief mogelijke geloofsoverdracht was en is de catechismus vaak afgestemd op een heel specifieke doelgroep: kinderen, jongeren of volwassenen. Zo vervaardigde de uit Nijmegen afkomstige jezuïet Petrus Canisius (1521-1597) rond het midden van de zestiende eeuw met het oog daarop een drietal catechismi: de *Catechismus Major*, een compendium van de katholieke geloofsleer, bestemd voor de hoogste klassen van de Latijnse School of het (jezuïeten)college; de *Catechismus Minor*, ook wel *Catechismus Parvus* geheten, een handleiding voor leerlingen van de lagere klassen van de middelbare school; en de *Catechismus Minimus* voor kinderen.⁵ Van de *Catechismus Major* is bekend dat die ook door een groot aantal pastoors in deze streken werd gebruikt bij de voorbereiding van hun zondagse catechismuspreek.

De auteur van een catechismusboek kan een in de catechese gespecialiseerd iemand zijn, die op eigen initiatief handelt. De catechismus is dan een privé werk en – in de technische zin van het woord – eigenlijk zelfs geen catechismus. In zo'n geval is wel een kerkelijk 'Imprimatur' vereist. Via dat 'Imprimatur', al dan niet bekrachtigd door een formele bisschoppelijke toestemming of

5. *S. Petri Canisii Doctoris Ecclesiae Catechismi Latini et Germanici editionem criticam curavit Fridericus Streicher s.i., Pars Prima Catechismi Latini, Romae-Monachii, 1933.*